

ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดของนิสิตและบุคลากรและ
แนวทางส่งเสริม : กรณีศึกษา สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ
Factors affecting the non-use the library of students and
staff and promoting using library : Case study
Thaksin University Library

สุนิษา ชันนุ้ย (Sunisa Khannui)¹

ขวัญชนก วิริยกุลโอภาส (Khanchanok Wiriyakulopas)²

ผกาทิพย์ ชูชาติ (Phakatip Chuchat)³

บุญฤทธิ์ คงลำพูน (Boonyarit Konglamphoon)⁴

ธมลวรรณ ขุนไพชิต (Thamonwan Khunphaichit)⁵

เนาวลักษณ์ แสงสนิท (Nawaluck Sangsanit)⁶

นพดล ชัยศิริ (Noppadol Chaisiri)⁷

ปิติมา แก้วเขียว (Pitima Kaewkheaw)⁸

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดของนิสิต และบุคลากร กรณีศึกษา สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อศึกษาความคาดหวังของนิสิตและบุคลากรมหาวิทยาลัยทักษิณที่มีต่อสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ และเพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการใช้สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ แก่นิสิตและบุคลากร มหาวิทยาลัยทักษิณ วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

¹บรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

E-mail: Sunisakhan@hotmail.com

²บรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

E-mail: love.chula@hotmail.com

³บรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

E-mail: ninan_27@hotmail.com

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิตและบุคลากร มหาวิทยาลัยทักษิณ ผู้ไม่ใช้ห้องสมุด จำนวน 1,726 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างเป็นระบบจากประชากรทุกคน ที่ 10 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 172 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ จัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าและสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ร้อยละ และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดของนิสิตและบุคลากร มหาวิทยาลัยทักษิณมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลโดยเกิดจากบุคลิกภาพส่วนตัวที่บางคนชอบอ่านหนังสือคนเดียวและบางคนต้องการอ่านหนังสือเป็นกลุ่ม การไม่มีเวลา มาใช้ห้องสมุด และค้นหาข้อมูลได้จากอินเทอร์เน็ต รองลงมา คือ ปัจจัยด้าน องค์ประกอบ/การดำเนินงานของห้องสมุดที่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด 3 ลำดับแรก คือ

⁴บรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

E-mail: tum6155@hotmail.com

⁵บรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

E-mail: bee126@hotmail.com

⁶บรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

E-mail: annnawaluck@gmail.com

⁷บรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

E-mail: t_noppadol127@hotmail.com

⁸บรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

E-mail: pitima.lib@gmail.com

¹Librarian, Thaksin University Library, Phatthalung Campus

²Librarian, Thaksin University Library, Songkhla Campus

³Librarian, Thaksin University Library, Songkhla Campus

⁴Librarian, Thaksin University Library, Songkhla Campus

⁵Librarian, Thaksin University Library, Phatthalung Campus

⁶Librarian, Thaksin University Library, Phatthalung Campus

⁷Librarian, Thaksin University Library, Phatthalung Campus

⁸Librarian, Thaksin University Library, Phatthalung Campus

(Received : January 3, 2018; Revised : March 15, 2018; Accepted : March

20, 2018)

ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศภายในห้องสมุดเนื่องจากสัญญาณอินเทอร์เน็ตมีความล่าช้า สิ่งอำนวยความสะดวกและบรรยากาศภายในห้องสมุด ได้แก่ ที่นั่งอ่านหนังสือไม่เพียงพอต่อการใช้บริการ และระเบียบและมารยาทในการใช้ห้องสมุดที่มีกฎระเบียบด้านการแต่งกายที่เข้มงวดเกินไป ด้านการประชาสัมพันธ์ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่รับรู้การประชาสัมพันธ์แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้บริการหรือเข้าร่วมโครงการด้านระบบการเรียนการสอนส่วนใหญ่ไม่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดของนิสิต สำหรับแหล่งการเรียนรู้อื่นที่ผู้ใช้ห้องสมุดใช้มากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต ในส่วนของความคาดหวังผู้ใช้ห้องสมุดมีความคาดหวังให้ห้องสมุดปรับปรุงและพัฒนาในด้านการเพิ่มพื้นที่ให้บริการ บรรยากาศภายในห้องสมุดควรมีระดับอุณหภูมิที่เหมาะสม เพิ่มจำนวนทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการเพียงพอกับความต้องการ เพิ่มจำนวนเครื่องมือช่วยการค้นคว้าภายในห้องสมุด บรรณารักษ์ช่วยในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยและตรวจสอบบรรณานุกรม ขยายเวลาเปิดทำการของห้องสมุด บุคลากรห้องสมุดควรมีมนุษยสัมพันธ์และอัธยาศัยดี และมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด สำหรับแนวทางในการส่งเสริมการใช้ห้องสมุด เนื่องด้วยผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ดังนั้นห้องสมุดควรจัดหา และประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่ห้องสมุดมีให้บริการ นอกจากนี้ควรปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศภายในห้องสมุด เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการ ทบทวนระเบียบมารยาทในการใช้ห้องสมุด และการให้การศึกษาแก่ผู้ใช้บริการ

คำสำคัญ : ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด, แนวทางส่งเสริมการใช้ห้องสมุด

Abstract

This aimed of this research were to study factors that affected non-use of library services by students and personnel: A case study of Thaksin University Library, to study expectations of students and personnel of Thaksin University of the library and to find guidelines for promoting the use of library services by students and university's personnel. This study employed the qualitative method. The population of this research consisted of 1,726 students and personnel who did not

use the library services. The sample size was determined by selecting 1 out of 10 subjects, with a total sample of 172 respondents. The instrument used in the research was an interview schedule and the data were collected from face-to-face and phone interviews. The data were analyzed using such statistics as percentage and descriptive analysis.

The results of the study revealed that the factors that most affected the non-use of library services by students and personnel of Thaksin University were caused by personal factors: some people liked to read alone while others wanted to read with others in group. Non-users had no time to come to the library and they searched for information from the Internet. Next to the personal factors were the factors of structure and operation of the library. Three factors that resulted in non-use of library services were: efficiency of the information system in the library-the internet signal was slow; the atmosphere in the library-reading seats were not sufficient for users, and strict library rules on users' dress code. In terms of public relations of the public library, most respondents recognized the public relations, but most did not use the service nor participate in the program. Their learning system was not at all affected by non-use of the services. They opted for other learning sources which included mostly the internet system. As for the expectations, non-users of the services suggested that the library should be supply and promoting using the electronic information resources that library available, improvement of the efficiency of the library's information system, additional facilities for the users and library's regulations be reviewed and the library to provide instructions to service users.

Keywords : Factors affecting non-use of library services,
Guidelines for promoting the use of library

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย คือ การศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างเสริมและสะสมความรู้ ความชัดเจน ในด้านวิชาการอย่างสูง และด้านการใช้ความคิดวิจารณ์ตามเหตุผล หลักวิชาความถูกต้อง ผู้มีปัญญาซึ่งได้ผ่านการศึกษาระดับนี้ จัดว่าเป็นบุคคลที่ทรงคุณค่า ผู้จะเป็นกำลังสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงทุกด้านของประเทศอย่างสำคัญต่อไป (ภูมิพลอดุลยเดช, 2533) จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยที่มีส่วนสำคัญยิ่งในการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพของชาติ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ให้มีความเจริญก้าวหน้า นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542, น. 7) เพื่อให้สอดคล้องกับพระบรมราโชวาทและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ จึงตระหนักถึงภาระหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ส่งผลให้มีการกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อเป็นแนวทางไปสู่เป้าหมายของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยทักษิณ มีวิสัยทัศน์ คือ “มหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ ที่ผลิตบัณฑิต พัฒนากำลังคน วิจัยและบริการวิชาการ เพื่อรับใช้สังคมท้องถิ่นได้ ประเทศชาติ และอาเซียน ให้เป็นสังคมแห่งปัญญาและสันติสุขที่ยั่งยืน” เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคณะ ทุกหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยเพื่อขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ห้องสมุดถือเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งของมหาวิทยาลัย โดยมีคำกล่าวที่ว่า “ห้องสมุดถือเป็นหัวใจของมหาวิทยาลัย” (Volentine & Tenopir, 2013, p. 425) เนื่องจากห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่หลักในการส่งเสริมการเรียนรู้ การสอน การวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและบริการทางวิชาการแก่สถาบันอุดมศึกษาทุกระบบ การศึกษาและแก่สังคม ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544, น. 2) สอดคล้องกับประกาศสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่องมาตรฐานห้องสมุด พ.ศ. 2549 ได้กำหนดให้ห้องสมุดมีพันธกิจหนึ่งที่สำคัญ คือ พัฒนา

ห้องสมุดให้เป็นแหล่งความรู้และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2549)

สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ กำหนดวิสัยทัศน์ คือ สำนักหอสมุดจะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนพันธกิจของมหาวิทยาลัยทักษิณ ด้วยความมุ่งมั่นที่จะให้บริการที่เป็นเลิศ และก้าวสู่การเป็นองค์กรบริการสารสนเทศที่มีมาตรฐานคุณภาพ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ จึงมีภารกิจในการให้บริการเพื่อการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลและสนับสนุนการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย และมีหน้าที่ในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ ให้บริการแก่ผู้ใช้ และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ใช้บริการด้วยวิธีการต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบ เช่น การแนะนำการใช้ห้องสมุด การให้การศึกษาแก่ผู้ใช้ รวมถึงมีการจัดบรรยากาศภายในห้องสมุดเพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่น่าเรียนรู้ และเพื่อส่งเสริมให้นิสิต บุคลากร รวมถึงบุคคลทั่วไป เข้ามาใช้บริการภายในห้องสมุด ด้วยการจัดสถานที่สำหรับนั่งอ่านหนังสือ การให้บริการห้องศึกษากลุ่ม การให้บริการห้องฝึกภาษาด้วยภาพยนตร์และคาราโอเกะ และมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุดตามช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น โครงการห้องสมุดเคลื่อนที่ โครงการสุขสันต์ปีใหม่ โครงการสวดมนต์ก่อนนอน ฯลฯ โดย พ.ศ. 2559 สำนักหอสมุด มีทรัพยากรสารสนเทศ ให้บริการแก่ผู้ใช้บริการดังนี้ หนังสือ 237,651 เล่ม วารสาร 1,269 รายการ หนังสือพิมพ์ 28 รายการ สื่อโสตทัศนวัสดุ 26,423 แผ่น/ม้วน และฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ 55 ฐาน และจากสถิติการยืมทรัพยากรสารสนเทศ พ.ศ. 2559 มีรายการยืมจำนวน 69,486 รายการ ซึ่งเมื่อเทียบสัดส่วนทรัพยากรสารสนเทศที่มีการให้บริการยืมกับรายการยืม คิดเป็นร้อยละ 26 โดยมีรายการยืมไม่ถึงครึ่งหนึ่งของทรัพยากรสารสนเทศที่มีให้บริการยืม และจากการรวบรวมข้อมูลสถิติการเข้าใช้ห้องสมุด พ.ศ. 2557 มีผู้เข้าใช้บริการ 304,239 คน พ.ศ. 2558 มีผู้เข้าใช้บริการ 325,032 คน และ พ.ศ. 2559 มีผู้เข้าใช้บริการ 298,838 คน (สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2559) จะเห็นว่าสถิติผู้เข้าใช้บริการช่วง 3 ปีที่ผ่านมาไม่ได้มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจากการวิเคราะห์ข้อมูล พ.ศ. 2559 จากรายชื่อผู้สแกนลายนิ้วมือเข้ามาใช้ห้องสมุด พบว่า นิสิตและบุคลากร มหาวิทยาลัยทักษิณ จำนวน 1,726 คน เข้าใช้ห้องสมุดน้อยมาก จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเข้าใช้ห้องสมุดที่ลดลงซึ่งผลดังกล่าวมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากผู้ใช้บริการจำนวนหนึ่งที่ไม่ใช่ห้องสมุดหรือเข้าใช้ห้องสมุดน้อย สำนักหอสมุดตระหนักถึงความสำคัญโดยมีจุดมุ่งหมายให้กลุ่มคนเหล่านี้มาใช้ห้องสมุดมากขึ้น เพราะสำนักหอสมุดมีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้บริการแก่ผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้นทุกปีรวมทั้งมีการจัดกิจกรรม

ส่งเสริมการใช้ห้องสมุดให้แก่ผู้ใช้บริการ โดยการทราบถึงสาเหตุของการไม่ใช้ห้องสมุด ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องค้นหาเพื่อให้ได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริง แล้วนำมาวางแผนสร้างกลยุทธ์ส่งเสริมให้กลุ่มผู้ไม่ใช้ห้องสมุดหรือใช้ห้องสมุดน้อยมาใช้ห้องสมุดมากขึ้น คณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ใช้สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อให้ทราบความคาดหวังของนิสิตและบุคลากรที่มีต่อสำนักหอสมุด และจะได้นำข้อมูลที่ได้รับนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการใช้ห้องสมุดรวมถึงพัฒนาสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการและเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้บริการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดของนิสิต และบุคลากร ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังของนิสิตและบุคลากรมหาวิทยาลัยทักษิณ ที่มีต่อสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการใช้สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ แก่นิสิตและบุคลากร มหาวิทยาลัยทักษิณ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

หลักการ แนวคิด ทฤษฎี

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ถือเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสถาบันอุดมศึกษา เนื่องจากเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า ส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคลากรและนิสิต เกิดการค้นคว้าหรือการเรียนรู้มากขึ้น โดยห้องสมุดมีหน้าที่สำคัญ ได้แก่ จัดหา รวบรวม วิเคราะห์หมวดหมู่และทำรายการ จัดเก็บวัสดุสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการค้นคว้าวิจัยของนิสิต อาจารย์ และบุคลากร การให้บริการชุมชน การรักษาศิลปวัฒนธรรม และบทบาทต่อการเรียนการสอน (ชญาภรณ์ กุลนิตติ, 2553, น. 39; กุลธิดา ท้วมสุข, จุฬารัตน์ ตรีวณะวงศ์, และกันยารัตน์ เคียวเชน, 2554, น. 25) ซึ่งบริการของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย บริการให้ยืม บริการอ้างอิงและสารนิเทศ บริการสอนการใช้ห้องสมุด บริการด้านบรรณานุกรม บริการจัดทำสาระสังเขป บริการ

แนวทางการอ่าน บริการยืมระหว่างห้องสมุด เป็นต้น โดยผู้ใช้ห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา คือ ผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษา อาจารย์หรือผู้สอน นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และบุคลากรทั่วไป ซึ่งเรียกว่าผู้ใช้บริการ โดยผู้ใช้บริการจะตัดสินใจเข้าใช้บริการห้องสมุดหรือไม่เกิดจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ 1) ตัวผู้ใช้บริการ เป็นผลมาจากอุปนิสัย ทศนคติที่มีต่อห้องสมุด แรงจูงใจด้านความต้องการที่จะใช้บริการ และประสบการณ์การเข้าใช้ห้องสมุดในอดีตที่ผ่านมา 2) คุณภาพของห้องสมุด เช่น จำนวนทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการ รูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศ ลักษณะของการให้บริการ และอาคารสถานที่ เป็นต้น 3) ระบบการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เป็นสิ่งกระตุ้นสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใช้บริการของห้องสมุด (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544; พรทิพย์ วรกุล, 2544, น. 78) ส่วนการไม่เข้าใช้ห้องสมุด กรูส (Grose, 1974, p. 21) คอว์ และซิงห์ (Kaur & Singh, 2011, p. 737), ไคลู และโอไทค์ (Kiilu & Otike, 2016, pp. 7-8) และศรีดิฮาร์ (Sridhar, 1994, p. 2) กล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ใช้ห้องสมุด ดังนี้

1. การไม่ตระหนักถึงความสำคัญของห้องสมุดหรือประโยชน์ของการใช้ห้องสมุด
2. การไม่มีความคิดที่จะใช้ทรัพยากรห้องสมุด
3. ความยากลำบากในการเข้าถึงและการใช้ห้องสมุด และการขาดทักษะในการใช้ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
4. การไม่มีแรงจูงใจในการเข้าใช้ห้องสมุด
5. ไม่มีเวลาเข้าใช้ห้องสมุด
6. ระยะทางที่ห่างไกล
7. การมีหนังสือเป็นของตัวเอง หรือยืมหนังสือจากผู้อื่น
8. การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะเสิร์ชเอนจิน (search engine) ที่ผู้ใช้ชอบใช้ในการแสวงหาข้อมูล
9. ความเชื่อมั่นในความรู้ของตัวเอง โดยคิดว่าตัวเองมีความรู้มากพอ
10. การไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบรรณารักษ์และผู้ใช้บริการ
11. ห้องสมุดไม่มีทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการ

นอกจากนี้จากการศึกษางานวิจัยของ สโตเพิล (Stoepel, 2012, p. 193) และโอเดลและเพรสตัน (O'Dell & Preston, 2012, p. 113) พบว่า เหตุผลที่ไม่มาใช้บริการห้องสมุด มีสาเหตุมาจากนิสัยส่วนตัว ความพึงพอใจจากประสบการณ์ที่เคย

ได้รับ การไม่รู้บริการของห้องสมุด การไม่จำเป็นต้องไปใช้ห้องสมุด และการมีปัญหาในการเข้าถึงข้อมูล (access)

แนวทางส่งเสริมการใช้ห้องสมุด สำหรับผู้ไม่ใช่ห้องสมุด ไคลู และโอไทค์ (Kiilu & Otiye, 2016, pp. 10-12) ได้เสนอแนะวิธีการส่งเสริมการใช้ห้องสมุด ดังนี้

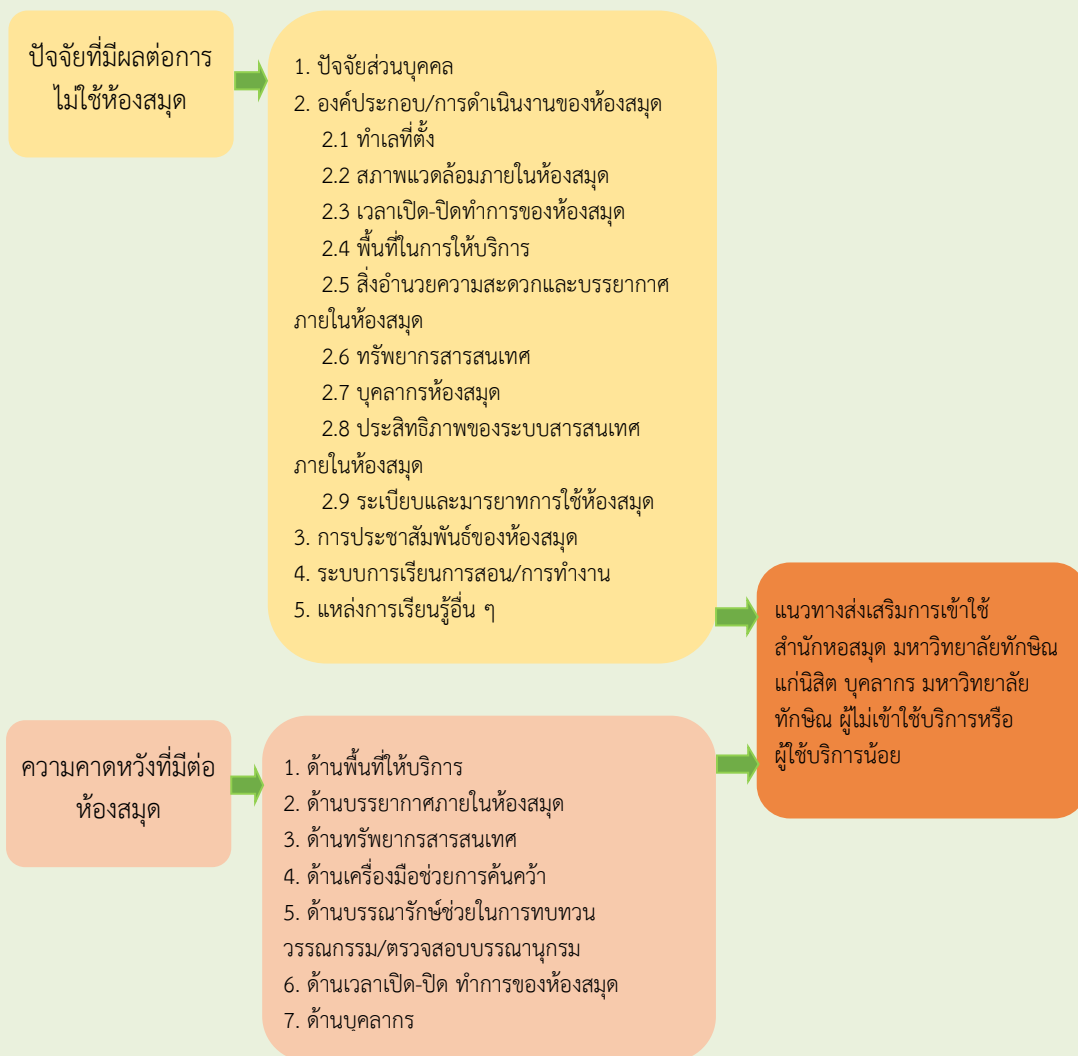
1. การปรับปรุงบรรยากาศและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องสมุด เช่น การออกแบบห้องสมุดใหม่ การมีสถานที่ทำงานสำหรับผู้ให้บริการ

2. ห้องสมุดควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับบริการและทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด มีการลงทุนเกี่ยวกับทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ มีการบริการอ้างอิงเสมือน

3. ห้องสมุดควรมีกฎระเบียบที่ยืดหยุ่น เช่น การนำอาหารเข้ามาในห้องสมุด

4. ห้องสมุดควรจัดโปรแกรมให้แก่ผู้ใช้บริการ เช่น การปฐมนิเทศเกี่ยวกับห้องสมุด การให้การศึกษาแก่ผู้ใช้บริการ มีการอบรมการใช้ทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์แก่ผู้ใช้บริการ มีการแข่งขันและเล่นเกม เพื่อสนับสนุนให้ผู้ใช้บริการเข้าห้องสมุด

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ 1) นิสิตมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลาและวิทยาเขตพัทลุง ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ทั้งภาคปกติและภาคพิเศษ ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 เป็นนิสิตที่เข้าใช้ห้องสมุด น้อยกว่า 5 ครั้ง ตลอดระยะเวลาที่มีสถานภาพเป็นนิสิต ได้จำนวนนิสิตทั้งหมด 1,512 คน และ 2) บุคลากรมหาวิทยาลัยทักษิณ ผู้ที่เข้าใช้ห้องสมุด น้อยกว่า 10 ครั้ง ตั้งแต่มีสถานภาพเป็นบุคลากรมหาวิทยาลัยทักษิณ

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรนิสิตและบุคลากร มหาวิทยาลัยทักษิณ

ประเภท	คณะ/หน่วยงาน	ระดับ			รวม
		ป.ตรี	ป.โท	ป.เอก	
นิสิต	คณะศึกษาศาสตร์	87	89	-	176
	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	166	6	3	175
	คณะศิลปกรรมศาสตร์	72	-	-	72
	คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ	314	17	-	331
	คณะนิติศาสตร์	230	-	-	230
	คณะวิทยาศาสตร์	208	3	1	212
	คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา	218	3	-	221
	คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน	91	4	-	95
	รวมประชากรนิสิต				1,512
บุคลากร	สายคณาจารย์	-	-	-	55
	สายสนับสนุน	-	-	-	159
	รวมประชากรบุคลากร				214

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตสุมมาจากประชากรที่เป็นนิสิต จำนวน 1,512 คน โดยสุมอย่างเป็นระบบจากประชากรทุกคนที่ 10 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 151 คน และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรสุมมาจากประชากรที่เป็นบุคลากร จำนวน 214 คน โดยสุมอย่างเป็นระบบจากประชากรทุกคนที่ 10 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 21 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตและบุคลากร ได้จำนวนทั้งหมด 172 คน

ตารางที่ 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างนิสิตและบุคลากร มหาวิทยาลัยทักษิณ

ประเภท	คณะ/หน่วยงาน	ระดับ			รวม
		ป.ตรี	ป.โท	ป.เอก	
นิสิต	คณะศึกษาศาสตร์	8	9	-	17
	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	16	1	1	18
	คณะศิลปกรรมศาสตร์	7	-	-	7
	คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ	32	1	-	33
	คณะนิติศาสตร์	23	-	-	23
	คณะวิทยาศาสตร์	20	1	-	21
	คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา	21	1	-	22
	คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน	9	1	-	10
	รวมกลุ่มตัวอย่างนิสิต				151
บุคลากร	สายคณาจารย์	-	-	-	5
	สายสนับสนุน	-	-	-	16
	รวมกลุ่มตัวอย่างบุคลากร				21

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์

วิธีการวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการจัดแยกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และทำการวิเคราะห์ แปลผลข้อมูล ดังนี้ กรณีที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) นำมาวิเคราะห์และแปลผลในรูปของค่าเฉลี่ย แล้วเขียนอธิบายโดยใช้วิธีเชิงพรรณนา (description) กรณีที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) การวิเคราะห์ข้อมูลจะเริ่มกระทำพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้านเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จัดเป็นหมวดหมู่ และนับค่าความถี่

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 172 คน พบว่า ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่เป็นนิสิต จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 87.79 บุคลากร จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 12.21 นิสิตผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 90.72 รองลงมา เป็นนิสิตระดับปริญญาโท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 9.27 และส่วนใหญ่สังกัดคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 21.85 รองลงมา สังกัดคณะนิติศาสตร์ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 15.23 ส่วนบุคลากรผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติงานสายสนับสนุน จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 76.19 และสังกัดวิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนามากที่สุด จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 รองลงมาสังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสังกัดคณะวิทยาศาสตร์ จำนวน 2 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 12.50

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ไม่ใช้ห้องสมุด มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 87.21 ปัจจัยสำคัญมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ บุคลิกภาพส่วนตัว ไม่มีเวลามาใช้ห้องสมุด ค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ได้จากอินเทอร์เน็ต มีหนังสือ/เอกสารเป็นของตัวเองหรือยืมหนังสือจากผู้อื่น และไม่มีแรงจูงใจในการเข้าใช้ห้องสมุด

2.1.1 บุคลิกภาพส่วนตัว ที่ทำให้ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดไม่เข้าใช้ห้องสมุด ส่วนใหญ่ชอบอ่านหนังสือคนเดียวมากที่สุด สถานที่ที่ใช้ในการอ่านหนังสือส่วนใหญ่จะเป็นโรงอาหาร ตึกเรียน ตึกกิจกรรม เพราะไม่ค่อยมีคน และไม่พลุกพล่านในเวลา

กลางคืน การอ่านในห้องสมุดอาจจะมีเสียงรบกวนจากการพูดคุยของคนอื่น การที่มีผู้คนเดินผ่านไปมา ทำให้ไม่มีสมาธิในการอ่านหนังสือ

“นั่งอ่านหนังสือบางครั้งมีเสียงดังเกินไป มีเสียงรบกวน คนข้าง ๆ เสียงดังเกินไป ช่วงสอบคนเยอะเกินไป บางคนใช้เสียงนิดหน่อย ก็ได้ยิน บางครั้งอ่านที่ตึกข้าง ถัดคนน้อยก็จะเงียบ ที่มันโล่งด้วยค่ะ ที่ห้องสมุดเสียงกุกกักกนิตนึ่ง ก็เปลี่ยนความสนใจไป”

2.1.2 ไม่มีเวลามาใช้ห้องสมุด เนื่องจากนิสิตส่วนใหญ่ติดภารกิจในการเรียน ส่วนบุคลากรติดภารกิจทำงาน นอกจากนี้ต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือทำงานกลุ่ม และมีกิจกรรมอื่นที่ต้องทำ

“บางครั้งไม่มีเวลาว่างจะเข้าไปอ่านเพราะว่าติดเรียน ทำการบ้านที่อาจารย์สั่ง และมีกิจกรรมเยอะ”(นิสิต)

2.1.3 ค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ได้จากอินเทอร์เน็ต ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ในปัจจุบันสามารถค้นหาได้จากอินเทอร์เน็ต เนื่องจากสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา ค้นหาได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว ได้ข้อมูลทันทีเร็วกว่าไปหาหนังสือจากห้องสมุด

“บางทีที่ไม่ได้ไปมันไม่เกี่ยวกับบรรยากาศ ทุกอย่างมันดีหมดแล้วองค์ประกอบอย่างนี้ แต่การค้นหาด้วยตนเองในอินเทอร์เน็ต มันสะดวก มันง่ายกว่าอย่างบางทีว้างแค่ 5 นาที เปิดดูดีกว่าก็ได้ข้อมูลแล้ว”

2.1.4 มีหนังสือ/เอกสารเรียนเป็นของตัวเอง หรือยืมหนังสือจากผู้อื่น เนื่องจากสะดวกในการใช้โดยสามารถที่จะใช้ได้ตลอดเวลาหรือเขียนบันทึกต่าง ๆ ลงไปในหนังสือได้ การยืมหนังสือจากห้องสมุดต้องมีการนำหนังสือไปคืนห้องสมุดและหากต้องการใช้หนังสืออีกก็ต้องยืมใหม่และไม่สามารถที่จะยืมต่อได้ตลอดเนื่องจากมีกฎระเบียบยืมต่อหนังสือได้ 1 ครั้ง นอกจากนี้ยังไม่สามารถที่จะเขียนหรือทำเครื่องหมายใด ๆ ลงในหนังสือได้

“ซื้อหนังสือเองบ้าง มีชีทจากอาจารย์ด้วย และบางทีรุ่นพี่ให้มาด้วย”

2.1.5. ไม่มีแรงจูงใจในการเข้าใช้ห้องสมุด ส่วนใหญ่มาจากขาดสีสันของพื้นที่ห้องสมุดที่ดึงดูดใจให้เข้าใช้

“ไม่ค่อยมีสีสัน ไม่มีลูกเล่นดึงดูดเท่าที่ควร”

2.2 ปัจจัยด้านองค์ประกอบ/การดำเนินงานของห้องสมุด พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศภายในห้องสมุด สิ่งอำนวยความสะดวกและบรรยากาศภายในห้องสมุด

ระเบียบและมารยาทในการใช้ห้องสมุด ทำเลที่ตั้งของห้องสมุด และทรัพยากรสารสนเทศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศที่ให้บริการในห้องสมุดมีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 68.60 มีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากสัญญาณอินเทอร์เน็ต, wi-fi ช้า ทำให้เสียเวลาในการค้นหา สัญญาณ wi-fi ไม่ทั่วถึงและมีส่วนที่นำคอมพิวเตอร์ส่วนตัวมาและไม่สามารถที่จะเชื่อมต่อกับ wi-fi ได้

“บางครั้งเกิดปัญหาในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ทำให้ช้าในการสืบค้นข้อมูล อินเทอร์เน็ตช้าก็ไม่ค่อยอยากเข้า”

2.2.2 สิ่งอำนวยความสะดวกและบรรยากาศภายในห้องสมุด มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 51.51 สิ่งอำนวยความสะดวกและบรรยากาศภายในห้องสมุดที่ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ระบุว่ามีผลต่อการไม่เข้าใช้ห้องสมุด ได้แก่ ที่นั่งอ่านหนังสือไม่เพียงพอ เก้าอี้ไม่สบาย และอุณหภูมิภายในห้องสมุดไม่คงที่

“ถ้าไม่มีที่นั่งก็ไม่อยากเข้ามา”

2.2.3 ระเบียบและมารยาทในการใช้ห้องสมุด มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 44.77 เนื่องจากกฎระเบียบที่เข้มงวดเกินไปทำให้เป็นอุปสรรคในการเข้าใช้ห้องสมุด โดยผู้ไม่ใช้ห้องสมุดบางคนให้ความเห็นว่าผู้ใช้บริการควรจะมีอิสระในการแต่งกาย

“บางครั้งมาเรียนแล้วเกิดแต่งกายไม่ถูกระเบียบแล้วต้องเข้าห้องสมุดก็เข้าไม่ได้”

2.2.4 ทำเลที่ตั้งของห้องสมุด มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 40.12 โดยมีเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ ไม่สะดวกในการเดินทาง และไกลจากที่พัก ตึกเรียน ที่ทำงาน

“ทำเลที่ตั้งอยู่ห่างออกไปจากหอพัก ต้องใช้ยานพาหนะ”

2.2.5 ทรัพยากรสารสนเทศมีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดคิดเป็นร้อยละ 39.92 โดยหนังสือมีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดมากที่สุด รองลงมาคือสื่อโสตทัศนวัสดุ และวารสาร ตามลำดับ

หนังสือมีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 48.84 โดยมีสาเหตุมาจากจำนวนหนังสือไม่เพียงพอ หนังสือที่ต้องการไม่มีให้บริการ และหนังสือไม่มีความทันสมัย ตามลำดับ

“ไม่เพียงพอก็ไม่มีเหตุผลให้เข้า จำนวนมันน้อย หนังสือยืมที่ห้องสมุด ถ้ามายืมหลาย ๆ คน ก็จะหมดไปเลย ส่วนใหญ่ก็จะใช้หนังสือเหมือน ๆ กัน

เหมือนเล่มไหนที่อาจารย์แนะนำมาก็จะเหลือไม่เยอะ บางที่ต้องไปแบ่งกันถ่ายเอกสาร ก็ต้องรอถ่าย กว่าจะได้อ่าน เหมือนเล่มหนึ่งก็ต้องอ่านทบทวนหลายครั้งอะพี่ ไม่ใช่อ่านครั้งเดียวแล้วจบ”

สื่อโสตทัศนวัสดุมีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดคิดเป็นร้อยละ 36.05 มีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากโสตทัศนวัสดุเก่าไม่ทันสมัย มีจำนวนสื่อโสตทัศนวัสดุ และห้องดูภาพยนตร์ไม่เพียงพอ

“สื่อโสตฯ ล้าสมัยไม่เอื้อต่อการให้บริการ”

วารสารมีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดคิดเป็นร้อยละ 34.88 เนื่องจากวารสารภายในห้องสมุดไม่มีความทันสมัย มีไม่เพียงพอและไม่มีความหลากหลาย

“หากวารสารไม่ทันสมัยก็อาจทำให้ไม่น่าสนใจ”

2.3 การประชาสัมพันธ์

2.3.1 การประชาสัมพันธ์ด้านการบริการ ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่รับรู้เกี่ยวกับการให้บริการของห้องสมุด เช่น บริการยืมหนังสือระหว่างวิทยาเขต บรรณารักษ์ช่วยแนะนำการค้นหาข้อมูล บริการสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และบริการตรวจสอบบรรณานุกรม คิดเป็นร้อยละ 83.72 โดยทราบเกี่ยวกับการให้บริการจากเพื่อนมากที่สุด รองลงมา คือ จากเว็บไซต์ของห้องสมุด จากการอบรมจากห้องสมุด จากอาจารย์ผู้สอน และจากแหล่งอื่น ๆ เช่น เฟซบุ๊ก จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แผ่นพับประชาสัมพันธ์ เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่ผู้ไม่ใช้ห้องสมุด ไม่เคยใช้บริการ คิดเป็นร้อยละ 82.64 โดยให้เหตุผลว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้บริการมากที่สุด รองลงมา คือ สามารถค้นหาข้อมูลได้ด้วยตนเอง ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการใช้บริการและขั้นตอนการขอรับบริการมีความยุ่งยากโดยต้องรอนานกว่าจะได้ ตามลำดับ

“ยังไม่มีโอกาสใช้บริการค่ะ อย่างการยืมหนังสือระหว่างวิทยาเขต หรือ ไม่เคยใช้บริการนะคะ เพราะที่วิทยาเขตสงขลา ไม่มีหนังสือที่ต้องการยืม ส่วนการเขียนบรรณานุกรม รูปแบบก็ดูจากอินเทอร์เน็ตเอา”

2.3.2 การประชาสัมพันธ์ด้านโครงการหรือกิจกรรมของห้องสมุด ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่รับรู้เกี่ยวกับการจัดโครงการหรือกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 52.91 โดยรับรู้จากเว็บไซต์ห้องสมุดมากที่สุด รองลงมา คือ จากเพื่อน จากการอบรมจากห้องสมุด จากแหล่งอื่น ๆ เช่น เฟซบุ๊ก บุคลากร ป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ แต่ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการ คิดเป็นร้อยละ 86.81 โดยมีเหตุผลสำคัญ 3 ลำดับแรก คือ ไม่สะดวกในการ

เข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรม ติดเรียน ติดกิจกรรมอื่น ๆ และเวลาที่จัดโครงการหรือกิจกรรมไม่ตรงกับเวลาที่ว่าง

“ไม่สะดวกในการร่วมกิจกรรม ส่วนใหญ่มีเวลาว่างก็ต้องทำงานส่งอาจารย์บ้าง นัดทำงานกลุ่มบ้าง”

2.4. ระบบการเรียนการสอน/การทำงาน

2.4.1 การรับรู้ถึงความสำคัญของห้องสมุดที่มีต่อการศึกษาเล่าเรียน/การทำงาน ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 96.51 ส่วนใหญ่เห็นว่า ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ห้องสมุดมีหนังสือและทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้ประกอบการเรียน การทำงาน และห้องสมุดใช้เป็นสถานที่ในการอ่านหนังสือ ทำรายงานหรือทำงาน

“สามารถใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมนอกเวลาเรียน และใช้สำหรับการอ่านหนังสือหาความรู้เพิ่มเติมที่ต้องการศึกษา”

2.4.2 การสอนของอาจารย์ผู้สอน ส่วนใหญ่ไม่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 85.43 เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่กระตุ้นให้นักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกชั้นเรียน แต่บางส่วนเห็นว่าการสอนของอาจารย์ผู้สอนมีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดคิดเป็นร้อยละ 14.57 เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนไม่ได้มีการบอกกล่าวให้ไปค้นหาคำรู้เพิ่มเติมที่ห้องสมุดและอาจารย์ผู้สอนแนะนำแหล่งค้นหาคำรู้อื่น ตามลำดับ

“อาจารย์สั่งงานแต่ก็ไม่ได้ระบุว่าให้หาในหนังสือในห้องสมุด”

2.4.3 วิชาที่เรียน ส่วนใหญ่ไม่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 84.77 เนื่องจากเห็นว่าการเรียนนอกจากจะเรียนในชั้นเรียนแล้ว ต้องมีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากที่อาจารย์สอน และห้องสมุดสามารถใช้เป็นแหล่งค้นคว้าได้ แต่บางส่วนของผู้ไม่ใช้ห้องสมุด ระบุว่าวิชาเรียนมีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 15.23 เนื่องจากส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูล หาคำรู้เพิ่มเติม เพราะอินเทอร์เน็ตมีการนำเสนอเนื้อหาหลากหลายรูปแบบทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น แผนภูมิ ภาพเคลื่อนไหว ฯลฯ

“บางที่อ่านหนังสือมันก็เห็นเฉพาะภาพ บางที่ไม่เข้าใจ แต่ถ้าดูในยูทูปก็ได้ดูรูป เหมือนเรียนการช่วยผู้อื่น ดูในหนังสือเราไม่เข้าใจ แต่ถ้าดูในอินเทอร์เน็ต ในยูทูป รู้เลยว่าทำอะไรบ้าง มันเป็นภาพการเคลื่อนไหวจริง ๆ มันจะเข้าใจง่ายกว่าภาพในหนังสือ”

2.5. แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ที่ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้เพื่อการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมมากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 86.05 โดยให้เหตุผลว่าค้นหาข้อมูลได้สะดวกรวดเร็วและง่ายต่อการเข้าถึง รองลงมาคือห้องสมุดอื่น คิดเป็นร้อยละ 12.79 เพราะห้องสมุดนั้น ๆ มีเนื้อหาตามต้องการ

“อินเทอร์เน็ตหรือสมาร์ทโฟนสามารถใช้บริการได้ทุกที่ จึงสะดวกต่อการค้นหา บางครั้งก็ไม่ต้องเข้าหอสมุด”

3. ความคาดหวังของผู้ไม่ใช้ห้องสมุดที่ต้องการให้ห้องสมุดปรับปรุงหรือพัฒนา มี 3 เรื่องหลักที่สำคัญตามลำดับ ได้แก่ ด้านพื้นที่ให้บริการ ด้านบรรยากาศภายในห้องสมุด และด้านทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการ

ด้านพื้นที่ให้บริการ ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่คาดหวังให้ห้องสมุดเพิ่มพื้นที่ในการให้บริการ เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการ และต้องการให้มีห้องทำงานกลุ่ม/ห้องศึกษากลุ่มเพิ่มขึ้น

“อยากให้มีพื้นที่ให้บริการมากกว่านี้ เพราะถ้าพื้นที่กว้างขวางจะทำให้นิสัยและบุคลากรใช้บริการมากขึ้น”

ด้านบรรยากาศภายในห้องสมุด ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่มีความคาดหวังให้ภายในห้องสมุดมีระดับอุณหภูมิที่เหมาะสม ห้องสมุดควรมีบรรยากาศที่เงียบสงบ เหมาะแก่การอ่านหนังสือ และควรมีแสงสว่างที่เพียงพอ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และลดเสียงดัง

“แอร์ ถ้ามาชั่วโมงหนึ่ง ใช้บริการชั่วโมงหนึ่ง เค้ายังไม่เปิดมันร้อนเหมือนกัน บางครั้งร้อนไม่ค่อยอยากจะอ่าน”

ด้านทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการ ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่คาดหวังให้เพิ่มจำนวนทรัพยากรสารสนเทศให้เพียงพอกับความต้องการ ทรัพยากรสารสนเทศควรมีความหลากหลายและทันสมัย

“ถ้าห้องสมุดมีทุกอย่างครบถ้วนและเพียงพอต่อการศึกษาหาข้อมูลและความบันเทิงต่าง ๆ ที่พร้อม ส่งผลให้นิสิตอยากเข้าใช้ห้องสมุดมากยิ่งขึ้น”

บทสรุป

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดของนิสิตและบุคลากรและแนวทางส่งเสริม : กรณีศึกษา สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ จากผลการวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดของนิสิตและบุคลากร มหาวิทยาลัยทักษิณ เกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลโดยเกิดจากบุคลิกภาพส่วนตัวของแต่ละบุคคล และเกิดจากปัจจัย

ด้านองค์ประกอบ/การดำเนินงานของห้องสมุดส่วนใหญ่มาจากด้านประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศภายในห้องสมุดเนื่องจากสัญญาณอินเทอร์เน็ตมีความล่าช้า สิ่งอำนวยความสะดวกและบรรยากาศภายในห้องสมุด ได้แก่ ที่นั่งอ่านหนังสือไม่เพียงพอต่อการใช้บริการ และระเบียบและมารยาทในการใช้ห้องสมุดที่มีกฎระเบียบด้านการแต่งกายที่เข้มงวดเกินไป ด้านความคาดหวังผู้ไม่ใช้ห้องสมุดต้องการให้ห้องสมุดปรับปรุงและพัฒนาด้านการเพิ่มพื้นที่ให้บริการ การมีระดับอุณหภูมิที่เหมาะสม มีจำนวนทรัพยากรสารสนเทศเพียงพอกับความต้องการ เพิ่มจำนวนเครื่องมือช่วยการค้นคว้าภายในห้องสมุด บรรณารักษ์ช่วยในการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัย ขยายเวลาเปิดทำการของห้องสมุด บุคลากรห้องสมุดควรมีมนุษยสัมพันธ์และอัธยาศัยดี และมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด สำหรับแนวทางในการส่งเสริมการใช้ห้องสมุด ควรมีการจัดแบ่งพื้นที่การให้บริการอย่างชัดเจน ปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศภายในห้องสมุด เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ให้บริการ ทบทวนระเบียบมารยาทในการใช้ห้องสมุด และการให้การศึกษาแก่ผู้ให้บริการ

อภิปรายผล

1. ปัจจัยส่วนบุคคล มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด มีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากบุคลิกภาพส่วนตัวของผู้ไม่ใช้ห้องสมุด บางส่วนชอบอ่านหนังสือคนเดียว บางส่วนชอบอ่านหนังสือเป็นกลุ่ม ซึ่งแต่ละลักษณะของบุคลิกภาพส่งผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดที่ต่างกัน กล่าวคือ การอ่านหนังสือคนเดียว เป็นความต้องการอ่านในสถานที่เงียบปราศจากเสียงรบกวน เพราะต้องใช้สมาธิในการอ่านและทำความเข้าใจเนื้อหาต่าง ๆ และที่ไม่มาใช้ห้องสมุด เนื่องจากบางครั้งห้องสมุดมีเสียงรบกวนที่เกิดจากการพูดคุยของผู้อื่น หรือมีคนเดินพลุกพล่านไปมา ส่วนการชอบอ่านหนังสือเป็นกลุ่ม มีเหตุผลมาจากหลายปัจจัย เช่น การอ่านหนังสือเป็นกลุ่มสามารถที่จะสอบถามกันได้ในเรื่องที่ไม่เข้าใจ หรือสามารถที่จะสอนเนื้อหากันได้ การอ่านหนังสือเป็นกลุ่มในมุมมองของบางคนอาจจะไม่เหมาะกับการมาอ่านในห้องสมุด เนื่องจากต้องมีการใช้เสียงบ้างในบางครั้ง ซึ่งขัดกับความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ที่มองว่าห้องสมุดควรเป็นสถานที่เงียบผลการวิจัยใกล้เคียงกับผลการวิจัยของ ไพจิตร เกิดอยู่ (2540, บทคัดย่อ) ที่พบว่าเหตุผลในการใช้ห้องสมุดน้อยหรือไม่ใช้เลยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ด้านตัวนักศึกษาเอง ได้แก่ การทบทวนบทเรียน อ่านตำราในที่ที่มีสมาธิมากกว่าในห้องสมุด และใกล้เคียงกับผลการวิจัยของสโตเพิล (Stoepel,

2012, p. 193) ที่พบว่าการไม่เข้าใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย American University of Paris มีสาเหตุหนึ่งมาจากนิสัยส่วนตัว จากผลการวิจัย ห้องสมุดควรจัดแบ่งพื้นที่การให้บริการห้องสมุดอย่างชัดเจนเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการใช้งานของผู้ใช้บริการ เช่น การมีพื้นที่เงียบสำหรับการอ่านหนังสือคนเดียว (quiet zone) การมีพื้นที่สำหรับการทำงานกลุ่ม (group study zone) และพื้นที่สำหรับการสังสรรค์ (social zone) เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านองค์ประกอบ/การดำเนินงานของห้องสมุด

2.1 ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศที่ให้บริการในห้องสมุด มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด โดยมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากสัญญาณอินเทอร์เน็ต, wi-fi เข้าปัจจุบันระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตกลายเป็นสิ่งสำคัญในห้องสมุดที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นพื้นฐานสำคัญทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันของผู้คน ความคิด ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมทางด้านงานบริการของห้องสมุด เนื้อหา และการเข้าถึง (Namachchivaya, 2012, pp. 623-624) ดังนั้นการมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุดเป็นสิ่งจำเป็นที่ห้องสมุดจะต้องจัดหาให้มี จากงานวิจัยของโดทสันและแกรริส (Dotson & Garris, 2008, p. 11) พบว่า ผู้ใช้บริการ Thomas Cooper Library มีการใช้คอมพิวเตอร์ที่มีการเชื่อมโยงอินเทอร์เน็ตมากขึ้น โดยนอกจากใช้เพื่อการทำรายงานแล้ว ยังใช้เข้าอีเมล ค้นหาข้อมูล หากห้องสมุดมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพน้อยให้บริการแก่ผู้ใช้ อาจส่งผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการของห้องสมุด ดังงานวิจัยของจินาภา ไคร้มา และประภัย สุขอิน (2557, บทคัดย่อ) ศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประจำปีการศึกษา 2556 พบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการห้องสมุดที่มีค่าเฉลี่ยน้อยได้แก่ เครือข่ายคอมพิวเตอร์มีประสิทธิภาพและจำนวนคอมพิวเตอร์ที่มีเพียงพอ ซึ่งความพึงพอใจต่อการใช้บริการห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจของผู้ใช้บริการว่าจะมาใช้ห้องสมุดอีกหรือไม่ จากผลการวิจัยสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ไม่ใช้ห้องสมุดที่ต้องการให้เครื่องมือช่วยการค้นคว้ามีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตและมีประสิทธิภาพในการค้นหาอย่างรวดเร็ว ห้องสมุดจึงควรปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศภายในห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพและพร้อมใช้งาน เพิ่มจุด wi-fi ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ทุกชั้น ทุกโซน โดยเฉพาะพื้นที่สำหรับการทำงานกลุ่ม และพื้นที่สำหรับการสังสรรค์

2.2 สิ่งอำนวยความสะดวกและบรรยากาศภายในห้องสมุด ในภาพรวมมีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด สิ่งอำนวยความสะดวกและบรรยากาศภายในห้องสมุดที่ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ระบุว่าไม่ผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด ได้แก่ ที่นั่งอ่านหนังสือไม่เพียงพอ ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของไพจิตร เกิดอยู่ (2540, บทคัดย่อ) ที่พบว่า เหตุผลในการใช้ห้องสมุดน้อยหรือไม่ใช้เลยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ด้านสภาพของห้องสมุด มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากจำนวนโต๊ะเก้าอี้ มีไม่เพียงพอกับจำนวนนักศึกษา นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าเก้าอี้ที่ไม่สบายและอุณหภูมิภายในห้องสมุดที่ร้อนเกินไปมีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดสอดคล้องกับงานวิจัยของซัวเรซ (Suarez, 2007, p. 7) ที่พบว่า นักศึกษาเมื่อมาใช้ห้องสมุด The James A. Gibson Library มีการพูดถึงระดับอุณหภูมิภายในห้องสมุดที่ไม่แน่นอน บางครั้งก็ร้อนเกินไป ความคาดหวังของผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่มีความคาดหวังให้ห้องสมุดเพิ่มพื้นที่ในการให้บริการโดยพื้นที่ควรที่จะกว้างขวาง มีโต๊ะ เก้าอี้ที่เพียงพอ ห้องสมุดควรมีระดับอุณหภูมิที่เหมาะสม ดังนั้นห้องสมุดจึงควรจัดหาที่นั่งอ่านหนังสือให้เพียงพอแก่ผู้ใช้บริการ และมีมาตรการในการดูแลระดับอุณหภูมิภายในห้องสมุดให้เหมาะสมไม่ร้อนหรือหนาวเกินไป และการจัดหาเก้าอี้มาให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด ควรที่จะคำนึงถึงความเหมาะสมกับสรีระร่างกายในการนั่ง เพื่อป้องกันการปวดหลัง และได้รับความสบายจากการนั่ง

2.3 ระเบียบและมารยาทในการใช้ห้องสมุด มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด เนื่องจากกฎระเบียบที่เข้มงวดเกินไปทำให้เป็นอุปสรรคในการเข้าใช้ห้องสมุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของซัวเรซ (Suarez, 2007, p. 8) ที่สังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา เมื่อนักศึกษามาใช้ห้องสมุด The James A. Gibson Library แล้วพบว่า มีนักศึกษาบางคนบ่นในเรื่องของเสียงที่ดังเกินไปในโซนเงียบ (quiet space) ห้องสมุดจึงควรพิจารณากฎระเบียบการเข้าใช้ห้องสมุดโดยการศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้บริการ และปรับระเบียบการใช้ห้องสมุดให้เหมาะสมกับยุคสมัย

2.4 ท่าเลที่ตั้งของห้องสมุด มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด โดยมีเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ ไม่สะดวกในการเดินทาง และไกลจากที่พัก ตักเรียน ที่ทำงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของโทเนอร์ (Toner, 2008, p. 18) ที่พบว่าเหตุผลที่นักศึกษา St.Martin 's College เข้าใช้ห้องสมุดน้อยหรือไม่ใช้ห้องสมุดเลย มีเหตุผลมาจากการศึกษาทางไกลซึ่งไม่สะดวกในการเดินทางมาห้องสมุดมากที่สุด และสอดคล้องกับแนวคิดของไคลู และโอไทค์ (Kiilu & Otike, 2016, p. 7) ที่พบว่า อุปสรรคของการไม่ใช้บริการห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีสาเหตุหนึ่งมาจากระยะทาง

ที่ห่างไกล ดังนั้นห้องสมุดควรจัดบริการส่งทรัพยากรสารสนเทศถึงมือผู้ใช้บริการที่ไม่สะดวกในการเดินทางมาห้องสมุดและควรมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุด เนื่องจากผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลจากที่ใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องมาห้องสมุด

2.5 ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด บางส่วนของผู้ใช้ห้องสมุดเห็นว่าทรัพยากรสารสนเทศมีผลต่อการไม่เข้าใช้ห้องสมุด โดยหนังสือมีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุดมากที่สุด รองลงมา คือ สื่อโสตทัศนวัสดุและวารสาร ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพจิตร เกิดอยู่ (2540, บทคัดย่อ) ที่พบว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนใช้ห้องสมุดน้อยหรือไม่ใช้เลยเนื่องจากห้องสมุดมีวัสดุสารนิเทศที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียนไม่เพียงพอกับความต้องการจากผลการวิจัยผู้ใช้ห้องสมุดคาดหวังให้มีการเพิ่มจำนวนทรัพยากรสารสนเทศ ทรัพยากรสารสนเทศมีความหลากหลายและทันสมัย ดังนั้นห้องสมุดจึงควรมีการวิเคราะห์รายชื่อหนังสือที่มีสถิติการยืมมากและดำเนินการจัดหาให้บริการเพิ่มเติมภายในห้องสมุด รวมถึงเพิ่มช่องทางให้ผู้ใช้บริการเสนอรายชื่อทรัพยากรสารสนเทศเพื่อให้ห้องสมุดจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศมีความหลากหลาย ทันสมัยและตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

3. การประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ พบว่า ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่รับรู้เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ด้านการบริการ และรับรู้การประชาสัมพันธ์ด้านโครงการหรือกิจกรรมของห้องสมุด ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่รับรู้เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ห้องสมุด เนื่องจากสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ ใช้ช่องทางการสื่อสารหลากหลายรูปแบบกับผู้ใช้บริการ เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของห้องสมุด การติดบอร์ดประชาสัมพันธ์ การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ไปยังผู้ใช้บริการ การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ฯลฯ ซึ่งการประชาสัมพันธ์เป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างห้องสมุดกับผู้ใช้บริการ โดยเป็นกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุดรูปแบบหนึ่งที่สำคัญ เพราะเป็นการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดเรื่องราว ข่าวสาร บริการต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมของห้องสมุดให้ผู้ใช้บริการรับทราบ รวมถึงเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของห้องสมุดด้วย ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของอลันซารี (Alansari, 2013, p. 68) ที่ศึกษาการประชาสัมพันธ์ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มประเทศความร่วมมืออ่าวอาหรับ (Gulf Cooperation Council (GCC)) พบว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาใช้ช่องทาง

การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของห้องสมุดมากที่สุด แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของภาชิณี ปานน้อย (2553, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการบริการสารสนเทศเชิงรุกของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบริการสารสนเทศเชิงรุกด้านผู้ใช้ พบปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ลำดับแรก คือ ผู้ใช้ไม่ทราบว่ามีการที่จัดให้และผู้ใช้ไม่ให้ความสนใจกับบริการที่จัดให้ จากผลการวิจัยผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่รับรู้การประชาสัมพันธ์ด้านการบริการและกิจกรรมของห้องสมุด แต่ไม่สะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุด ติดเรียน ติดกิจกรรมอื่น ๆ และเวลาที่จัดโครงการหรือกิจกรรมไม่ตรงกับเวลาที่ว่าง ดังนั้นห้องสมุดควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบบริการ หรือกิจกรรมในลักษณะการให้บริการหรือเข้าร่วมกิจกรรมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เช่น การยื่นคำร้องขอยืมระหว่างห้องสมุดออนไลน์ การตอบปัญหาออนไลน์ เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ไม่ใช้ห้องสมุด

4. ระบบการเรียนการสอน/การทำงาน

การรับรู้ถึงความสำคัญของห้องสมุดที่มีต่อการศึกษาเล่าเรียน/การทำงาน ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของห้องสมุดที่มีต่อการศึกษาเล่าเรียน การทำงาน ส่วนใหญ่เห็นว่า ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่สำคัญ โดยใช้เป็นแหล่งในการหาความรู้เพิ่มเติมนอกชั้นเรียน หรือหาความรู้เพิ่มเติมในการทำงานได้ ผลการวิจัยใกล้เคียงกับงานวิจัยของกูดอลล์และแพทเทิร์ท (Goodall & Pattern, 2011, p. 159) ที่พบว่า นักศึกษา Huddersfield university ผู้ที่มีการยืมหนังสือและเข้าใช้ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีกว่าคนที่ไม่เข้าใช้ห้องสมุด

ด้านการสอนของอาจารย์ผู้สอน ส่วนใหญ่ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดให้ความเห็นว่าไม่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่กระตุ้นให้นักศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมนอกชั้นเรียน แต่มีบางส่วนเห็นว่าการสอนของอาจารย์ผู้สอนมีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนไม่ได้มีการบอกกล่าวให้ไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมที่ห้องสมุดและอาจารย์ผู้สอนแนะนำแหล่งค้นคว้าหาความรู้อื่น ใกล้เคียงกับผลการวิจัยของ ไพจิตร เกิดอยู่ (2540, บทคัดย่อ) ที่พบว่า เหตุผลในการใช้ห้องสมุดน้อยหรือไม่ใช้เลยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เหตุผลด้านอาจารย์ผู้สอน ได้แก่ อาจารย์สอนแบบบรรยายตามตำราที่ผู้สอนใช้สอนจึงไม่จำเป็นต้องค้นคว้าจากห้องสมุดและผู้สอนให้ความสำคัญกับตำราเรียนของตนเองและการบรรยายในชั้นเรียนเป็นหลักจึงไม่ต้องใช้เอกสารประกอบการเรียนจากห้องสมุด

วิชาที่เรียน ส่วนใหญ่ไม่มีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด แต่มีบางส่วนของผู้ไม่ใช้ห้องสมุด ระบุว่าวิชาเรียนมีผลต่อการไม่ใช้ห้องสมุด ส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูล เนื่องจากความรู้ในอินเทอร์เน็ตปัจจุบันมีการนำเสนอในรูปแบบที่หลากหลายต่อการเข้าใจ เช่น ภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง เป็นต้น แนวทางส่งเสริมการใช้ห้องสมุดที่สนับสนุนการเรียนการสอน ห้องสมุดควรร่วมมือกับอาจารย์ผู้สอนจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้มีการใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เช่น การมอบหมายงานให้สืบค้นหาข้อมูลจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุด หรือ กำหนดให้สืบค้นหาข้อมูลเชิงปฏิบัติงานด้านการจัดการบรรณานุกรมด้วยโปรแกรมต่าง ๆ เช่น zetoro, mendeley เป็นต้น

5. แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ สำหรับการค้นหาข้อมูลเพื่อการศึกษา/การทำงาน พบว่า ผู้ไม่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมมากที่สุด โดยให้เหตุผลว่า สามารถค้นหาข้อมูลได้สะดวกรวดเร็วและง่ายต่อการเข้าถึง สอดคล้องกับรายงานการศึกษาค้นคว้าของสถาบันวิชาการระดับชาติของอังกฤษ ใน the search engine usage project ที่เรียกว่า the Evaluation of the Distributed National Electronic Resource (EDNER) พบว่า ร้อยละ 45 ของนักศึกษาใช้กูเกิ้ล (google) เป็นเว็บท่าในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต้นฉบับ มีเพียงร้อยละ 10 ของนักศึกษาที่ใช้ OPAC ของมหาวิทยาลัย ร้อยละ 9 ใช้ยैसेฮู (yahoo) ร้อยละ 6 ใช้ไลคอส (lycos) และส่วนใหญ่ของนักศึกษาใช้เครื่องมือการค้นหาข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต (search engine) ทุกวัน (Griffiths & Brophy, 2005, p. 545) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ โทเนอร์ (Toner, 2008, p. 26) ที่พบว่า แหล่งสารสนเทศที่ผู้ใช้ห้องสมุดน้อยหรือไม่เข้าใช้ห้องสมุดเลย จาก St. Martin 's College ใช้มากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับผลการวิจัยของแรมจาวัน (Ramjawan, 2011, p. v) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องเครื่องมือทางการตลาดและการจัดหาลยุทธ์เพื่อให้ผู้ใช้บริการห้องสมุดมาใช้บริการห้องสมุด พบว่า นักวิจัยจาก The council for Scientific and Industrial Research (CSIR) ใช้อินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะกูเกิ้ลเป็นเครื่องมือในการค้นหาข้อมูลมากที่สุด เนื่องจากค้นหาได้รวดเร็ว ใช้เวลาไม่นาน และข้อมูลสามารถเข้าถึงได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของสโตเพิล (Stoepel, 2012, p. 191) ที่ศึกษามุมมองการใช้ห้องสมุดโดยเรียนรู้จากผู้ไม่ใช้ห้องสมุด พบว่า แหล่งที่นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัย American University of Paris ใช้ในการค้นหาข้อมูลเพื่อการทำรายงานมากที่สุด คือ กูเกิ้ล (google) และกูเกิ้ล สกอร์ลาร์ (google scholar) รองลงมา คือ วิกีพีเดีย (wikipedia) และสอดคล้องกับผลการวิจัย

ของคอนนาเวย์ และคนอื่น ๆ (Connaway, Radford, Dickey, Williams, & Confer, 2015, p. 87) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลของคนเจนเนอร์เรชั่นวายและเบบี้บูมเมอร์ พบว่า คนเสฟติดหน้าจอ (screenagers) และคนเจนเนอร์เจชั่นวาย ใช้กูเกิ้ลเป็นแหล่งแรกค้นหาข้อมูลที่ต้องการคำตอบอย่างรวดเร็ว ด้วยพฤติกรรมของคนปัจจุบันที่นิยมใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการค้นหาข้อมูล ดังนั้นห้องสมุดจึงควรที่จะส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้ไม่ใช่ห้องสมุดได้ค้นหาข้อมูลต่าง ๆ จากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในเว็บไซต์ของห้องสมุดด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมการใช้ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้ที่สนใจ และควรมีการจัดทำเว็บไซต์ของห้องสมุดเป็นโมบายเว็บ (mobile web) เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าใช้เว็บไซต์ห้องสมุดผ่านสมาร์ทโฟน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ข้อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศภายในห้องสมุด เช่น การจัดหาอุปกรณ์สนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ และมหาวิทยาลัยควรพิจารณาการจัดสรรงบประมาณให้กับห้องสมุดเพื่อการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมให้มีการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น

1.2 ข้อเสนอแนะต่อห้องสมุด ห้องสมุดควรมีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้ใช้บริการมากขึ้น เช่น การจัดซื้อฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การจัดซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และมีการส่งเสริมการใช้งานทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้ใช้บริการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเหตุผลในการใช้และไม่ใช้เว็บไซต์ของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ

บรรณานุกรม

- กุลธิดา ท้วมสุข, จุฑารัตน์ ศรารณะวงศ์, และกันยารัตน์ เควียะเชน. (2554). *รูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน* (รายงานผลการวิจัย). ขอนแก่น: กลุ่มวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิณาภา ไคร้มา, และประภีย สุขอิน. (2557). *ความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประจำปีการศึกษา 2556*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ชญาภรณ์ กุลนิตติ. (2553). *สารนิเทศและการศึกษาค้นคว้า* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). *ประกาศทบวงมหาวิทยาลัยเรื่องมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2544*. สืบค้น 28 พฤษภาคม 2558, จาก <http://www.mua.go.th/users/he-commission/doc/law/ministry%20law/1-31%20library%20standard%202544.pdf>
- พรทิพย์ วรกุล. (2544). ห้องสมุดกับการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา. *วารสารข้อพะยอม*, 12(1), 76-83.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74ก. หน้า 1-23.
- ไพจิตร เกิดอยู่. (2540). *เหตุผลในการใช้และไม่ใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภาษิณี ปานน้อย. (2553). *การบริการสารสนเทศเชิงรุกของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระ. (2533). *พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยมหิดล วันพฤหัสบดี ที่ 5 กรกฎาคม 2533*. สืบค้น 19 เมษายน 2558, จาก <https://sites.google.com/site/maptaputpan/phra-rach-daras-keiyw-kab-kar-suksa>

- สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย. (2549). *ประกาศสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง มาตรฐานห้องสมุด พ.ศ. 2549*. กรุงเทพฯ: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2559). จำนวนผู้เข้าใช้บริการสำนักหอสมุด. สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2558, จาก http://www.lib.tsu.ac.th/lib_statistic.php
- Alansari, H. A. (2013). Public relations in academic libraries in Gulf Cooperation Council (GCC) states. *Library Management*, 34 (1/2), 68-82.
- Connaway, L.S., Radford, M. L., Dickey T.J., Williams, J. D., & Confer, P. (2015). "Sense-making and synchronicity : information-seeking behaviors of millennials and baby boomers" In Connaway, Lynn Silipigni and et.al., *The library in the life of the user : Engaging with people where they live and learn*. (79-99). Ohio: OCLC Research.
- Dotson, D.S., & Garris, J.B. (2008). Counting more than the gate : Developing building use statistics to create better facilities for today 's academic library users. *Library Philosophy and Practice*, September, 1-11.
- Goodall, D., & Pattern, D. (2011). Academic library non/low use and undergraduate student achievement : A preliminary report of research in progress. *Library Management*, 32(3), 159-170.
- Griffiths, J. R., & Brophy, P. (2005). Student searching behavior and the web : Use of academic resources and google. *Library Trends*, Spring, 539-554.
- Grose, D. (1974). Some deprived information users. *AslibProceedings*. 26(1), 9-27.
- Kaur, K., & Singh, D. (2011). Customer service for academic library users on web. *The Electronic Library*, 29(6), 737-750.

- Kiilu, P. W., & Otike, J. (2016). Non use of academic library services : A literature review. *International Journal of Library Science*, 5(1), 7-13.
- Namachchivaya, B.S. (2012). The first 30 years of the internet through the lens of an academics library. *Library Hi tech*, 30(4), 623-642.
- O'Dell, F. and Preston, H. (2013). Exploring factors in non-use of hospital library resources by healthcare personel. *Library management*, 34(1/2), 105-128.
- Ramjawan, S. (2011). *Identifying marketing tools and strategies to provide a platform to non-users in the use of library and information services* (Masters degree in business administration). South Africa: University of South Africa.
- Sridhar, M.S. (1994). Non-use and non-users of libraries. *Library Science with aslant to Documentation and Information Studies*, 31(3), 1-33.
- Stoepel, M. (2012). Another perspective on library use learning from library non-users. *Qualitative and Quantitative Methods in library (QQML)*, 2, 185-197.
- Suarez, D. (2007). What students do when they study in the library : Using ethnographic methods to observe student behaviour. *Electronic Journal of Academic and Special Librarianship*, 8(3), 1-17.
- Toner, L. (2008). Non-use of library services by students in a UK academic library. *Evidence based library and information practice*, 3(2), 18-29.
- Volentine, R., & Tenopir, C. (2013). Value of academic reading and value of the library in academics own words. *Aslib Proceddings*, 65(4), 425-440.